

МИРНА Ольга Володимирівна, доцент, кандидат економічних наук, доцент кафедри публічного управління та адміністрування, Полтавський державний аграрний університет, <https://orcid.org/0000-0003-3252-3319>

ОСНОВНІ ЗАХОДИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Мирна О.В. Основні заходи розвитку малого та середнього підприємництва: регіональний аспект.

У статті продемонстровано узагальнені результати аналізу стану розвитку малого та середнього підприємництва на прикладі Полтавської області. З'ясовано, що в період 2020-2024 рр. на території досліджуваного регіону кількість суб'єктів підприємництва була нестабільною (зростання склало 0,2%); зазначено досягнуті економічні переваги діяльності суб'єктів середнього підприємництва. Описано переешкоди на шляху до ефективного здійснення підприємницької діяльності. Систематизовано основні заходи розвитку малого та середнього підприємництва на регіональному рівні. Узагальнено інструменти реалізації основних заходів у 2023-2024 рр. за напрямом «Промисловість, малий та середній бізнес». Розглянуто склад і цільову спрямованість Комплексної програми підтримки внутрішньо переміщених осіб, які перебувають на території Полтавської області. У висновках акцентовано увагу на ймовірних причинах гальмування розвитку малого та середнього підприємництва. Перспективними напрямками наукових досліджень за заявленою тематикою визначено: побудову дієвих механізмів адміністрування фінансової підтримки підприємництва в умовах воєнного стану; транспарентність фінансування розвитку підприємницьких структур; формування безбар'єрного простору розвитку малого та середнього підприємництва. Результати статті можуть слугувати громадськості для попереднього оцінювання рівня виконання регіональних програм розвитку підприємництва.

Ключові слова: державна підтримка, мале та середнє підприємництво, інституційне середовище, територіальна громада, розвиток.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В умовах воєнного стану за надскладної безпекової та соціально-економічної ситуації мале та середнє підприємництво є важливою частиною вітчизняного економічного простору, який формує передумови для життєдіяльного фінансово-податкового суспільного розвитку, а також воно має великий вплив на функціонування та повоєнне відновлення вітчизняної економіки. Розвиток малого та середнього підприємництва на регіональному рівні визначає темпи економічного зростання, структуру і якість валового регіонального продукту. Підприємницький сектор іманентно притаманний, випливає з природи ринкової інфраструктури. Високий рівень розвитку підприємництва створює соціальний фундамент суспільного устрою, підтримує спроможне конкурентне середовище регіонів. Бо ефективна діяльність суб'єктів підприємницької діяльності забезпечує зайнятість в Україні, сприяє підвищенню рівня життя населення. Водночас за умови дефіциту наявних ресурсів в умовах воєнного стану без підтримки держави, сприяння регіональних органів влади говорити про повноцінний розвиток підприємництва беззмістовно.

2024 р. уряд України продовжить стимулювати економіку, реалізуючи програми підтримки бізнесу, на які заплановано спрямувати понад 40 млрд грн. Серед пріоритетних напрямів державної підтримки варто відзначити аграрну, будівельну галузі, створення та розширення переробних підприємств. На одну з найуспішніших державних програм пільгового кредитування «5-7-9» в частині надання доступних позик для малого та середнього бізнесу загалом виділено 18 млрд грн. За програмою «Робота» понад 11 тис. українців станом на 01.01.2024 отримали від держави безповоротні гранти, щоб започаткувати чи розширити свій бізнес. Як результат було створено понад 35 тис. нових робочих місць. 2024 р. заплановано збільшити грантову активність на 4 тис. грантів, або на 36,4%, крім того уряд

сприятиме створенню понад 1000 нових ветеранських бізнесів [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемам розвитку малого та середнього підприємництва присвячена суттєва кількість наукових досліджень і публікацій, що ілюструє актуальність досліджуваної теми. Так, у статті В. Турчак і Л. Олійник [2] розглянуто проблему формування конкурентоспроможності Вінницької області на основі переваг малого та середнього підприємництва. Але, як слушно зазначено авторами [3], у праці відсутня ілюстрація результатів визначення стану конкурентоспроможності на регіональному рівні. Професорка С. Бессонова [4] дослідила сучасний стан регіонального підприємництва, зацентрувавши свою увагу на ролі підприємництва в європейських країнах. Науковець В. Шевченко [5] запропонував у статті проєкт заходів з підтримки суб'єктів підприємництва в межах муніципальної політики. Ю. Тараруєв і Н. Дріль [3] обґрунтували кількісні показники з оцінювання міських програм підтримки підприємництва задля економічного розвитку міст.

Усвідомлюючи змістовне і кількісне різноманіття публікацій за обраною науковою проблематикою, варто підкреслити відсутність у наявному доробку комплексного дослідження регіональних аспектів і системного узагальнення основних заходів розвитку малого та середнього підприємництва в умовах воєнного стану. Потребують детального вивчення питання дотичності внутрішньо переміщених осіб (ВПО) до реалізації програм розвитку Полтавської області у дуалізмі підтримки як власне ВПО, так і їх залученості до розвитку малого та середнього підприємництва.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Враховуючи необхідність систематичного аналізу заходів сприяння/підтримки розвитку малого та середнього підприємництва, прописаних у програмах соціально-економічного розвитку окремих регіонів, цілями написання цієї статті варто вважати:

Показники розвитку малого і середнього підприємництва у Полтавській області, 2020-2024 рр.

Показники	2020 р. звіт	2021 р. очікуване	2022 р. розрахункові	2023 р. очікувані розрахункові	2024 р. прогнозні	2024 р. у % до 2020 р.
Кількість малих і середніх підприємств, одиниць, од.	11090	11100	11095	11100	11110	100,2
Кількість фіз. осіб- підприємців, од.	55425	55426	55500	55600	56712	102,3
Обсяг реалізованої продукції, млрд грн	219,1	227	240,8	253,0	260,6	118,9
фіз. осіб - підприємців	36,4	37,7	40,0	42,0	43,3	119,0
малих підприємств	59,0	61,1	64,8	68,0	70,0	118,6
середніх підприємств	123,7	128,2	136,0	143,0	147,3	119,1
Питома вага реалізованої продукції підприємств від загального обсягу реалізованої продукції суб'єктами господарювання області, %*						
фізичних осіб - підприємців	16,6	16,6	16,6	16,6	16,6	x
малих підприємств	26,9	26,9	26,9	26,9	26,9	x
середніх підприємств	56,5	56,5	56,5	56,5	56,5	x
Кількість зайнятих працівників, тис. осіб	278,2	278,1	278,2	278,2	278,3	99,9
фізичних осіб - підприємців	97,0	97,0	97,0	97,2	97,4	100,4
малих підприємств	53,2	53,1	53,0	52,9	52,9	99,4
середніх підприємств	128,3	128,0	128,2	128,1	128,0	99,8
Питома вага зайнятих від загальної кількості зайнятих працівників підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності області, %						
у фіз. осіб - підприємців	35,0	35,0	31,6	31,7	31,8	x
на малих підприємствах	19,0	19,0	17,3	17,2	17,2	x
на середніх підприємствах	46,0	46,0	41,8	41,7	41,6	x
Кількість суб'єктів малого підприємництва (з урахуванням фіз. осіб - підприємців) у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення, од.	81	82	80	80	81	100,0

Джерело: узагальнено та розраховано за даними [8, с. 70; 9, с. 83].

*Дані уточнено згідно з розрахунками автора.

- демонстрування узагальнених результатів аналізу стану розвитку малого та середнього підприємництва (на прикладі Полтавської області);

- систематизація основних заходів розвитку малого та середнього підприємництва на регіональному рівні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вивчення стану соціально-економічного розвитку регіонів, оцінювання їх інноваційного та науково-технічного потенціалів, формулювання мети і завдань розвитку, прогнозування рівнів ефективності та майбутнього, вивчення чинників, що мають вплив, але перебувають за межами сфери контролю, - є необхідними передумовами для формування конкурентоспроможного підприємництва [6].

Статистичні дані щодо основних показників діяльності зазвичай групують за суб'єктами мікро-, малого, середнього і великого підприємства за критеріями розмірів річного доходу та середньої кількості працівників за календарний рік, які прописані у ст. 55 гл. 6 Господарського кодексу України [7]:

- суб'єкти мікропідприємництва - середня кількість працівників за календарний рік ≤ 10 осіб, річний дохід ≤ еквіваленту 2 млн євро за середньорічним курсом НБУ;

- суб'єкти малого підприємництва - відповідна кількість працівників ≤ 50 осіб, річний дохід ≤ еквіваленту 10 млн євро за середньорічним курсом НБУ;

- суб'єкти великого підприємництва - кількість працівників перевищує 250 осіб, річний дохід перевищує 50 млн євро;

- суб'єкти середнього підприємництва - усі інші.

Розвиток малого та середнього підприємства створює передумови для розв'язання гострих для економіки безпекових, економічних і соціальних проблем на рівні окремих регіонів, де формується підприємницьке середовище. Тому розроблення заходів з активізації розвитку малого та середнього підприємництва на базі вивчення наявних тенденцій, структурних змін та особливостей його розвитку на рівні окремих регіонів і міст є повсякденним завданням з низки причин. Насамперед аналіз розвитку малого та середнього підприємництва дозволяє описати сильні та слабкі сторони, виявити загрози та наявні можливості функціонування підприємницького середовища. Також є підґрунтям для розроблення програм сприяння/підтримки розвитку підприємництва в окремих регіонах і містах, є основою повоєнного відновлення економіки.

Результати узагальнення кількісних та якісних змін суб'єктів підприємницької діяльності в період 2020-2024 рр. у Полтавській області (табл. 1) показали, що зміна кількості суб'єктів підприємництва за досліджуваний період у цьому регіоні не є стабільною. Так, прогнозоване 2024 р., порівняно з 2020 р., незначне зростання кількості малих і середніх підприємств: склало 10 суб'єктів підприємницької діяльності, або 0,2%.

Водночас кількість фізичних осіб-підприємців зростає вищими темпами і 2024 р. проти базового 2020 р. кількісний приріст склав 1287 одиниць, або 2,3%.

Спостерігається тренд обережного оптимістичного прогнозу щодо зростання кількості підприємницької діяльності всіх наведених груп. Суб'єкти середнього підприємництва створили найбільше робочих місць для населення і забезпечили більший товарообіг, порівняно з іншими дослідженими нами групами (див. табл. 1).

Ефективному здійсненню підприємницької діяльності, на нашу думку, перешкоджають:

- суперечливість законодавства в царині підприємницької діяльності;
- недостатня державна допомога підприємству;
- правовий нігілізм підприємців, їхніх бізнес-структур;
- низький рівень антикорупційної культури;
- дефіцит власних обігових фінансових ресурсів;
- перешкоди на шляху отримання фінансово-кредитних ресурсів (комерційних кредитів, грантових допомог);
- зависока вартість позичених фінансових ресурсів;
- недостатня розвиненість фінансового ринку;

- кризова соціально-економічна і безпекова ситуація в країні;

- майже нульова інвестиційна активність в умовах воєнного стану;

брак у підприємців фахових компетентностей у бізнес-галузі і відсутність кваліфікованої консалтингової підтримки.

Розвиток малого та середнього підприємництва належить до стратегічних напрямів формування сталого соціально-економічного розвитку, до найбільш мобільних, конкурентоспроможних сегментів економіки нашої держави. Розвиваючись, мале та середнє підприємство виконує низку вкрай важливих економічно-господарських (ефективне використання фінансових, трудових, матеріальних, інформаційних, екологічних та інтелектуальних ресурсів) і соціальних функцій (виготовлення необхідних суспільству товарів і послуг згідно з основною метою і вимогами дії основного економічного закону; сприяння створенню робочих місць, самозайнятості населення). Є гарантом наповнення фінансовими ресурсами бюджетів усіх рівнів.

У програмах передбачено систему основних заходів, спрямованих посприяти розвитку малого та середнього підприємництва, концентруванню ресурсів на пріоритетних напрямках і проектах, накопиченню достатнього практичного досвіду і поширенню передових успішних практик на теренах Полтавської області (табл. 2).

Таблиця 2

Ключові заходи розвитку Полтавської області у 2023-2024 рр. та інструменти з їх реалізації за напрямом «Промисловість, малий і середній бізнес»

Основні заходи	Інструменти реалізації
2023 р.	
Сприяння пошуку нових ринків збуту для підприємств з метою відновлення промислового потенціалу області	<u>Регіональний рівень</u> Комплексна програма розвитку малого та середнього підприємництва у Полтавській області на 2021-2023 рр. [10]
Проведення семінарів, тренінгів, консультацій з питань започаткування та ведення власної справи, з питань побудови бізнесу	<u>Державний рівень</u> Програми: «Робота: СВОЯ СПРАВА» «Робота: НОВИЙ РІВЕНЬ» «Робота: СВІЙ САД» «Робота: СВОЯ ТЕПЛИЦЯ» «Робота: СТАРТАП» «Робота: СТАРТАП В ІТ»
Надання фінансової підтримки суб'єктам підприємництва за умови створення нових робочих місць	
Підтримка підприємницьких ініціатив шляхом проведення конкурсу для учасників АТО/ООС і членів їх сімей «Мій бізнес» та конкурсу «StartUP Poltava Region»	
Забезпечення відзначення кращих підприємців області	
Проведення виставки-ярмарку «Street Fest #Виробники Полтавщини»	
2024 р.	
Сприяння участі підприємств у грантовій програмі «еРобота» та підготовки пакету документів для отримання Гранту на переробне підприємство	<u>Регіональний рівень</u> Комплексна програма розвитку малого та середнього підприємництва у Полтавській області на 2024-2027 роки [11]. Комплексна програма підтримки внутрішньо переміщених осіб на період 2023-2024 рр. [12]
Сприяння у відновленні діяльності релокованого бізнесу та зайнятості внутрішньо переміщених осіб шляхом надання відшкодувань за частину придбаного обладнання та сплату комунальних послуг і оренди приміщень, за умови реєстрації релокованого бізнесу в області	
Заходи та інструменти, застосовані у 2023 р., з пролонгацією на 2024 р.	
Сприяння промисловим підприємствам у вирішенні проблемних питань, що стримують їх розвиток	<u>Державний рівень</u> Доступні кредити «5-7-9».
Сприяння в підвищенні кваліфікації та перепідготовці кадрів суб'єктів промислової діяльності	Програма «еРобота». Державні цільові Програми

Джерело: узагальнено за даними [8, с. 52-53; 9, с. 67-68].

Сприяння зайнятості ВПО можливе на регіональному рівні. З Державного та місцевих бюджетів внутрішньо переміщеним особам, які перебувають на території Полтавської області, виділяється фінансова допомога для відновлення документів, реалізації житлових і майнових прав, для соціального захисту, допомоги у працевлаштуванні. Для зменшення фінансового навантаження на місцеві бюджети необхідно діяти і допомагати переселенцям адаптуватися в нових життєвих обставинах, максимально спростити умови реєстрації і ведення підприємницької діяльності, застосовувати їхній досвід у виробничій діяльності та у впровадженні інноваційних технологій, проводити тренінгову роботу з бізнес-перекваліфікації, набуття

результатів навчання з підприємницьких компетентностей.

Фінансова підтримка за сукупністю джерел, залучених з Державного бюджету, обласного бюджету, бюджетів сільських, селищних і міських рад у плановому розмірі понад 2,6 млн грн в умовах реалізації Комплексної програми підтримки ВПО на період 2023-2024 рр. [12] покликана сприяти ВПО, що постраждали від безпекових і соціально-економічних наслідків війни, з метою професійної переорієнтації самозайнятого населення, самотійного працевлаштування через створення власної справи, утворення робочих місць.

Заходи програми зорієнтовані на цільову групу – ВПО (табл. 3).

Таблиця 3

Склад Комплексної програми підтримки ВПО на період 2023-2024 рр.

Розділ (підпрограма)	Стейкхолдери	Кількість напрямів діяльності	Кількість заходів
1. Забезпечення працевлаштування ВПО	ВПО	2	3
	Орендодавці (власники) житлових площ		
	Департаменти обласної державної (військової) адміністрації		
	Полтавський обласний центр соціальних служб		
2. Реалізація житлових і майнових прав ВПО	Міжнародні організації (за згодою)	4	5
	ВПО		
3. Соціальний захист ВПО	Департаменти обласної державної (військової) адміністрації	4	9
	ВПО		
	Районні державні (військові) адміністрації		
	Сільські, селищні, міські ради		
4. Освітні та культурно-просвітницькі заходи для ВПО	Департаменти обласної державної (військової) адміністрації	2	3
	Полтавський обласний центр соціальних служб		
	Управління молоді та спорту обл. держ. (військової) адміністрації		
	КУ «Обласний молодіжний центр» Полтавської обласної ради		

Джерело: узагальнено за даними [12].

Програму сфокусовано на:

- надання соціальних послуг для покращення соціального самопочуття осіб, які потрапили в скрутні життєві ситуації;
- створення умов для відновлення психологічного, духовного і фізичного стану (здоров'я) ВПО;
- забезпечення організації харчування, належних умов життєдіяльності, вирішення питань забезпечення тимчасовим або соціальним житлом;
- забезпечення реалізації дієвих механізмів підтримки та стимулювання зайнятості ВПО;
- забезпечення права на освіту;
- підтримку дітей [12].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Сучасний стан розвитку регіонального підприємництва 2020-2024 рр. характеризується помірними оптимістичними показниками, негативний тренд яких у поточному році можуть

спровокувати такі причини: нестабільні (хаотичні, непередбачувані) безпекові та соціально-економічні обставини у країні; зміни чинних нормативно-правових правил підприємницької бізнес-гри; міграційні процеси; недоліки залучення і використання бізнес-структурами малого та середнього підприємництва фінансових ресурсів; зростання в умовах воєнного стану ризику появи корупційних правопорушень; проблемні аспекти ВПО та ін. Важливо на регіональному рівні створювати умови для самозайнятості, появи нових робочих місць, зокрема серед ВПО, створення конкурентного середовища та реалізації основних заходів підтримки малого та середнього підприємства. Позитивним, на нашу думку, є досвід сприяння зростанню зайнятості шляхом розроблення Комплексних програм розвитку малого та середнього підприємства у Полтавській області на 2021-2023, 2024-2027 рр., реалізації у 2023-2024 рр. Комплексної програми підтримки ВПО.

Подальші дослідження проблеми розвитку малого та середнього підприємства на державному і регіональному рівнях окреслять близьку і

далеку (стратегічну) перспективу на базі аналізу чинних і побудови більш дієвих механізмів адміністрування фінансової підтримки підприємства в умовах воєнного стану. Транспарентність бюджетного фінансування розвитку підприємських структур становить наш науковий інтерес у частині подолання інформаційних,

організаційних, медіа та інших бар'єрів для підтримки малого та середнього підприємництва та забезпечення толерантного доступу до ресурсів, нормативно-правового механізму залучення приватного сектору до участі у реалізації стратегічних завдань відновлення зруйнованої внаслідок війни інфраструктури.

Література.

1. Шмигаль Д. Уряд продовжить стимулювати економіку через програми підтримки бізнесу. Департамент комунікацій Секретаріату КМУ. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-prodovzhyt-stymuliuvaty-ekonomiku-cherez-prohramy-pidtrymky-biznesu-denys-shmyhal>.
2. Турчак В.В., Олійник Л.Г. Стимулювання розвитку підприємництва на регіональному рівні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Випуск 19. Частина 3. С. 111-115.
3. Тараруєв Ю.О., Дріль Н.В. Обґрунтування показників для оцінки програм підтримки підприємництва у містах України. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2021. № 3. Том 32 (71). С. 67-72.
4. Бессонова С.І. Розвиток регіонального підприємництва з використанням світового досвіду в умовах воєнного конфлікту. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2019. Випуск 3(36). С. 292-300.
5. Шевченко В.С. Пріоритетні напрями розвитку та підтримки підприємницької діяльності на муніципальному рівні. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2014. № 37. С. 12-16.
6. Мех О.А. Науково-технологічний аналіз розвитку підприємництва м. Києва. *Science and Science of Science*. 2012. № 1. С. 21-26.
7. Господарський кодекс України. Документ 436-IV від 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
8. Програма економічного і соціального розвитку Полтавської області на 2023 рік. Полтавська обласна військова адміністрація. Рішення пленарного засідання двадцяті позачергової сесії обласної ради восьмого скликання № 514 від 23.12.2022р. URL: <https://poda.gov.ua/documents/138468>.
9. Про Програму економічного і соціального розвитку Полтавської області на 2024 рік. Полтавська обласна військова адміністрація. Рішення пленарного засідання двадцять восьмої позачергової сесії обласної ради восьмого скликання № 724 від 22.12.2023р. URL: <https://poda.gov.ua/attachments/165514>.
10. Комплексна програма розвитку малого та середнього підприємництва у Полтавській області на 2021-2023 роки. URL: https://media.poda.gov.ua/docs/sjmn140z/proect_kompl25112020d.pdf.
11. Про Комплексну програму розвитку малого та середнього підприємництва у Полтавській області на 2024-2027 роки. Рішення Полтавської обласної ради № 725 від 22.12.2023р. URL: <https://media.poda.gov.ua/docs/23yj0b5y/725.pdf>.
12. Про затвердження Комплексної програми підтримки внутрішньо переміщених осіб на період 2023-2024 років. Рішення Полтавської обласної ради № 518 від 23.11.2022р. URL: <https://poda.gov.ua/documents/138543>.

References.

1. Shmyhal', D. Uriad prodovzhyt' stymuliuvaty ekonomiku cherez prohramy pidtrymky biznesu. Departament komunikatsij Sekretariatu KMU. Uriadovyy portal. [The government will continue to stimulate the economy through business support programs]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-prodovzhyt-stymuliuvaty-ekonomiku-cherez-prohramy-pidtrymky-biznesu-denys-shmyhal>.
2. Turchak, V.V., Oliynyk, L.H. (2018). «Stimulating the development of entrepreneurship at the regional level». *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*. Issue 19. Part 3. pp. 111-115.
3. Tararuiiev, Yu.O., Dril', N.V. (2021). «Justification of the indicators for evaluating entrepreneurship support programs in the cities of Ukraine». *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernads'koho. Seriya: Ekonomika i upravlinnia*. № 3. Vol. 32 (71). pp. 67-72.
4. Bessonova, S.I. (2019). «Development of regional entrepreneurship using world experience in conditions of military conflict». *Tsentrал'noукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. Issue 3(36). pp. 292-300.
5. Shevchenko, V.S. (2014). «Priority areas of development and support of entrepreneurial activity at the municipal level». *Zbirnyk naukovykh prats' Cherkas'koho derzhavnogo tekhnolohichnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky*. № 37. pp. 12-16.
6. Mekh, O.A. (2012). «Scientific and technological analysis of the development of entrepreneurship in Kyiv». *Science and Science of Science*. № 1. pp. 21-26.
7. Hospodars'kyj kodeks Ukrainy. Dokument. (2024). [Economic Code of Ukraine. Document]. 436-IV dated January 1, 2024. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
8. Prohrama ekonomichnoho i sotsial'noho rozvytku Poltavs'koi oblasti na 2023 rik. Poltavs'ka oblasna vijs'kova administratsiia. Rishennia plenarnoho zasidannia dvadtsiatoi pozacherhovoi sesii oblasnoi rady vos'moho sklykannia. (2022). [Program of economic and social development of the Poltava region for 2023. Poltava Regional Military Administration. Decision of the plenary meeting of the twentieth extraordinary session of the regional council of the eighth convocation]. № 514 dated December 23, 2022. Available at: <https://poda.gov.ua/documents/138468>.
9. Pro Prohramu ekonomichnoho i sotsial'noho rozvytku Poltavs'koi oblasti na 2024 rik. Poltavs'ka oblasna vijs'kova administratsiia. Rishennia plenarnoho zasidannia dvadtsiat' vos'moi pozacherhovoi sesii oblasnoi rady vos'moho sklykannia. (2023). [About the Program of Economic and Social Development of the Poltava Region for 2024. Poltava Regional Military Administration. Decision of the plenary meeting of the twenty-eighth extraordinary session of the regional council of the eighth convocation]. № 724 dated December 22, 2023. Available at: <https://poda.gov.ua/attachments/165514>.
10. Kompleksna prohrama rozvytku maloho ta seredn'oho pidpriemnytstva u Poltavs'kij oblasti na 2021-2023 roky. [Comprehensive program for the development of small and medium-sized enterprises in the Poltava region for 2021-2023]. Available at: https://media.poda.gov.ua/docs/sjmn140z/proect_kompl25112020d.pdf.
11. Pro Kompleksnu prohramu rozvytku maloho ta seredn'oho pidpriemnytstva u Poltavs'kij oblasti na 2024-2027 roky. Rishennia Poltavs'koi oblasnoi rady. (2023). [About the Comprehensive Program for the Development of Small and Medium

Enterprises in the Poltava Region for 2024-2027. Decision of the Poltava Regional Council]. № 725 dated December 22, 2023. Available at: <https://media.poda.gov.ua/docs/23yj0b5y/725.pdf>.

12. Pro zatverdzhennia Kompleksnoi prohramy pidtrymky vnutrishn'o peremischenykh osib na period 2023-2024 rokiv. Rishennia Poltavs'koi oblasnoi rady. (2022). [On the approval of the Comprehensive Program for the Support of Internally Displaced Persons for the period of 2023-2024. Decision of the Poltava Regional Council]. № 518 dated November 23, 2022. Available at: <https://poda.gov.ua/documents/138543>.

Abstract.

Myrna O. Key measures for the development of small and medium-sized enterprises: regional aspect.

The article emphasizes the need for a comprehensive study of regional aspects and a systematic generalization of critical measures for developing entrepreneurship under martial law. The generalized results of the analysis of the state of development of small and medium-sized enterprises in the example of the Poltava region are demonstrated. In the period 2020-2024 in the studied region, the number of business entities was not stable: the growth was 0.2%, the quantitative increase in individual entrepreneurs was 2.3 %, and the economic benefits achieved by medium-sized enterprises were noted. The obstacles to the effective implementation of entrepreneurial activity are described. Significant economic and social functions that accompany the development of small and medium-sized enterprises are deciphered. The key measures for developing small and medium-sized enterprises at the regional level are systematized. The tools for implementing critical measures in 2023-2024 in "Industry, Small and Medium Business" are generalized. The composition and target orientation of the Comprehensive Program for Supporting Internally Displaced Persons in Poltava Region are considered. The conclusions focus on the possible reasons for slowing down the development of small and medium-sized enterprises: difficulty in predicting security and socio-economic circumstances in the country; changes in the current regulatory and legal rules of the entrepreneurial business game; migration processes; shortcomings in attracting and using financial resources by small and medium-sized enterprises; increased risk of corruption offenses under martial law; problematic aspects of internally displaced persons, etc. Promising areas for further research on the stated topic are building effective mechanisms for administering financial support for entrepreneurship under martial law, transparency of financing the development of entrepreneurial structures, and formation of a barrier-free space for the development of small and medium-sized enterprises. The public can use the article's results to assess the level of implementation of regional entrepreneurship development programs.

Keywords: state support, small and medium-sized enterprises, institutional environment, territorial community, development.

Стаття надійшла до редакції 16.12.2023 р.

Бібліографічний опис статті:

Myrna O.B. Основні заходи розвитку малого та середнього підприємництва: регіональний аспект. Актуальні проблеми інноваційної економіки та права. 2024. № 1. С. 72-77.

Myrna O. Key measures for the development of small and medium-sized enterprises: regional aspect. Actual problems of innovative economy and law. 2024. No. 1, pp. 72-77.

УДК 346.7

DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2024-1-16>

ЛИСЯК Олександр Іванович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри правового регулювання економіки, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, <https://orcid.org/0000-0002-1511-3847>

КРІЧФАЛУШИЙ-СТЕПАНОВА Крістіна Михайлівна, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник відділу економіки, менеджменту та трансферу інновацій, Інститут тваринництва Національної академії аграрних наук України, <https://orcid.org/0009-0002-2993-5048>

СКАСУВАННЯ МОРАТОРІЮ НА ПРОДАЖ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ЯК ПОШТОВХ ДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВИХ ПИТАНЬ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ПРАЦЮ У ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ

Лисяк О. І., Крічфалуший-Степанова К. М. Скасування мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення як поштовх до вдосконалення правових питань щодо реалізації права на працю у фермерських господарствах.

Протягом всієї історії у нашої державі саме земля відігравала та продовжує відігравати значну роль у її розвитку та в досягненні ефективності виробництва. Враховуючи скасування мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення, є доцільним зберегти традиції поколінь щодо господарювання на родючих українських сільськогосподарських землях на більш професійному рівні, спираючись на досвід держав з розвинутою ринковою економікою та досягнення науково-технічного прогресу. Для цього вкрай необхідним є створення умов для реалізації права на працю у фермерських господарствах, зважаючи на той факт, що вказана форма господарювання є однією з найбільш поширених в Україні. Здійснено правовий аналіз норм чинного законодавства України, які регулюють право на працю у фермерських господарствах. На підставі здійсненого аналізу розглянуто основні форми реалізації права на працю, систематизовано їх переваги та недоліки, основні форми реалізації права на працю у фермерських господарствах залежно від суб'єктів і виду виконуваної роботи, проаналізовано ефективність основних форм реалізації права на працю, їх вплив на діяльність фермерського господарства та визначено проблемні питання, які містяться в положеннях чинного законодавства, що спричиняють прогалини та колізії деяких закріплених норм чинного законодавства, що регулюють право на працю у фермерських господарствах. Звернено увагу на наявність певних проблемних питань у реалізації права на працю у фермерських господарствах, зокрема невизначеність статусу, прав і гарантій членів фермерського господарства в процесі реалізації ними права на працю, зокрема про режим робочого часу та часу для відпочинку, дотримання встановленого державою гарантованого розміру заробітної плати; тимчасовість сезонних робіт; незахищеність осіб, які виконують роботу чи надають послуги за цивільно-правовим договором, укладеним з фермерським господарством. Наголошено на необхідності вдосконалення норм чинного законодавства, зокрема Закону України «Про фермерське господарство», зважаючи на те, що правове забезпечення існування будь-якої з проаналізованих у цій статті форм реалізації права на працю потребує вдосконалення в нормах чинного законодавства, оскільки будь-який нормативно-правовий акт має відповідати Конституції України, яка сьогодні гарантує кожному право на працю, та основоположним міжнародними нормативними актами, ратифікованими